

REPORT

CO NÁM KONTRAROZVĚDKA SDĚLUJE? INTERPRETACE ZÁVĚRŮ VÝROČNÍ ZPRÁVY BIS ZA ROK 2019

EVROPSKÉ HODNOTY

Chráníme svobodu

2020

BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY

Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící svobodu a suverenitu.

Autoři:

Jakub Janda, Výkonný ředitel Bezpečnostního centra Evropské hodnoty

Veronika Víchová, Zástupkyně ředitele pro analytickou činnost a Vedoucí Programu Kremlin Watch, Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty

David Stulík, Seniorní analytik Programu Kremlin Watch, Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty

Anna Zádrapová, Analytička Programu Red Watch, Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty

O DOKUMENTU

- Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty představuje vyhodnocení hrozeb pro Českou republiku a schopnosti české vlády na tyto hrozby reagovat na základě analýzy výroční zprávy Bezpečnostní informační služby za rok 2019. V analýze deseti identifikovaných hrozeb analytici Bezpečnostního centra Evropské hodnoty popisují zodpovědnost českých státních aktérů a doporučená opatření, která se dodnes nedodržují.
- K některým hrozbám se česká kontrarozvědka vrací ve svých výročních zprávách opakovaně, proto lze konstatovat, že **český stát na tyto nepřátelské aktivity cizí moci reaguje nedostatečně**. Za tuto reakci je zodpovědná vláda, která nejedná dostatečně.
- Dále můžeme vysledovat **tři hrozby**, které jsou BIS zdůrazněny v daném rozsahu poprvé, a můžeme je tedy považovat za **nové závažné trendy**.

KONTRAROZVĚDNÉ HROZBY PRO ČESKOU REPUBLIKU

NOVĚ ZDŮRAZNĚNÁ HROZBA #1:

Hlavní hrozbou pro suverenitu ČR jsou ruské a čínské zpravodajské služby – konkrétně hrozba předání kontroly čínským firmám nad českými telekomunikačními sítěmi páté generace nebo ruským firmám nad stavbou nového jaderného bloku v Dukovanech. Toto hodnocení opakovaně veřejně vyjadřuje ředitel BIS Michal Koudelka, přičemž stejnou pozici svými kroky zdůrazňují i další české státní instituce: v případě sítí 5G jak NÚKIB, tak slovy svého ředitele civilní rozvědky ÚZSI,¹ v případě ruské účasti na tendru JEDU2 jde o shodu českých bezpečnostních institucí.²

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Bezpečnostní instituce již tyto hrozby jasně popsaly, vyloučení nebezpečných uchazečů záleží pouze na rozhodnutí vlády, která na to zatím nemá odvahu.

NOVĚ ZDŮRAZNĚNÁ HROZBA #2:

ČR je terčem ruské, čínské, íránské a severokorejské vojenské technologické špionáže, která má za cíl od českých aktérů vyvézt výrobky použitelné pro vojenské cíle těchto nepřátelských diktatur.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Zpravodajské služby mohou zachytit a ve spolupráci s dalšími orgány zastavit podobné případy, nicméně hlavní zodpovědnost za systémové předcházení podobným případům a jejich zamezování leží na Ministerstvu průmyslu a obchodu a Ministerstvu zahraničních věcí.

NOVĚ ZDŮRAZNĚNÁ HROZBA #3:

Čínští zpravodajci do českých médií protlačují pozitivní články o Číně. Ty jsou v Číně využívány pro vnitřní stranickou propagandu: vytvářejí v čínské populaci dojem, že Česká republika podporuje vládu Komunistické strany Číny. Spolupráci mezi českými a čínskými médii, kterou známe například u českých Literárních novin nebo deníku Právo, zajišťují čínští zpravodajci. Některá česká média tak sehrávají roli „užitečných idiotů“ Komunistické strany Číny.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Vzhledem k nedotknutelnosti svobody projevu a potřebné ochrany médií před politickými zásahy má stát v této oblasti velmi limitovanou roli. Bezpečnostní instituce mohou médiím nabídnout pravidelné briefinky na téma bezpečnostních hrozeb, kde je mohou v obecné rovině varovat před moderm operandi nepřátelských zpravodajských služeb. Vláda by měla začít otevřeně vyhošťovat i čínské zpravodajce, kteří se podílí na nepřátelských aktivitách proti zájmům ČR.

STÁLÁ HROZBA #1:

Ruský stát si v ČR již vybudoval pátou kolonu v pro-kremelské části ruské diaspory, která na pokyn prosazuje nepřátelské zájmy Ruské federace proti ČR. Za řadou ruských zdánlivě nestátních aktivit stojí řídicí důstojníci ruských zpravodajských služeb.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: V rámci části ruskojazyčné diaspory v ČR existují elementy pracující ve prospěch zájmů Ruské federace, což konstatoval již Audit národní bezpečnosti v roce 2016.³ Český stát, v tomto kontextu zejména Ministerstvo vnitra a Ministerstvo kultury, by měl vypracovat proaktivní politiku (včetně komunikační a informační oblasti) přístupu k těmto

1 Spurný, Jaroslav. 2019. „Nesmíme ohrozit lidi v zahraničí“. Respekt, 3. 11. 2019. <https://www.respekt.cz/tydenik/2019/45/nesmime-ohrozit-sve-lidi-v-zahranici>.

2 Pavec, Jan a Prchal, Lukáš. 2020. „Vláda schválila tajný dokument, který může z dostavby Dukovan vyřadit Rusko a Čínu.“ Deník N, 17. 5. 2020. <https://denikn.cz/361816/vlada-schvalila-tajny-dokument-ktery-muze-z-dostavby-dukovan-vyradit-rusko-a-cinu>.

3 Ministerstvo vnitra České republiky. 2016. „Audit Národní bezpečnosti.“ Vlada.cz, 2016. <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

skupinám tak, aby byl vliv pro-kremelských elementů co nejvíce izolován a marginalizován a aby byla tato komunita integrována do české společnosti i v oblasti vyznávaných hodnot. Souvisejícím problémem je faktická nemožnost neudělit trvalý pobyt a dlouhodobý pobyt ani v okamžiku, kdy české zpravodajské služby vědí o nepřátelských aktivitách dané osoby proti zájmům ČR. Tento stav bude potřebné změnit legislativně.

STÁLÁ HROZBA #2:

Nepřátelské ruské zpravodajské aktivity nelze reálně uhlídat, jelikož česká vláda nadále toleruje na českém území disproportionální počet ruských zpravodajců pod diplomatickou ochranou.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: I přes vytrvalé varování zpravodajských služeb vláda tento dlouhodobý problém ignoruje a reaguje pouze symbolicky. Technicky je rozhodujícím aktérem Ministerstvo zahraničních věcí, které může snížit počet akreditovaných diplomatů Ruské federace na českém území, v praxi bude o takovém kroku z důvodu politické závažnosti rozhodovat vláda. Vzhledem k ruskému odporu vůči jakémukoliv realistickému řešení vedoucímu k dosažení diplomatické parity je řešení tohoto problému odsouzeno k čekání na budoucí vládu s dostatečnou odvahou, která by byla ochotná přistoupit k rozsáhlému snížení ruské diplomatické přítomnosti na českém území, jak doporučuje Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty.⁴

STÁLÁ HROZBA #3:

Proti českým zájmům působí i čínská stranická rozvědky (Oddělení pro mezinárodní styky Ústředního výboru Komunistické strany Číny), s jejímiž představiteli se setkávají čeští politici ve vrcholných funkcích: Vojtěch Filip (i ostatní členové KSČM), Jan Hamáček v roli předsedy Poslanecké sněmovny a místopředsedy ČSSD⁵ nebo předseda Poslanecké sněmovny za ANO Radek Vondráček.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Představitelé českých politických stran mají právo se setkávat i s představiteli nepřátelských zpravodajských služeb. BIS před čínskou stranickou rozvědkou varuje opakovaně, proto se čeští politici nemohou vymlouvat na neznalost, jako to bylo v případě předsedy Poslanecké sněmovny Radka Vondráčka.⁶ Ministerstvo zahraničních věcí by mělo před setkáváním s čínskou stranickou rozvědkou české politické představitele důrazně varovat.

STÁLÁ HROZBA #4:

Pozvání českých akademiků a studentů čínskými aktéry do Číny nebo do třetí země často znamená začátek čínské zpravodajské rekrutace. Spolupracovat s čínskými akademiky na politických, bezpečnostních, technologických nebo průmyslových tématech znamená odevzdávat své poznatky čínským zpravodajským službám.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: BIS před naivitou některých akademiků vůči Číně varuje opakovaně. Jak vidíme na případech Austrálie nebo Velké Británie, tento problém může přerůst do systémové hrozby, která ohrožuje integritu některých akademických institucí a bezpečnost mnohých

4 Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty. 2020. "Otázky a odpovědi: Jak ruské zpravodajské služby využívají diplomatického krytí na českém území." Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty, 15. 6. 2020. <https://www.evropskehodnoty.cz/vyzkum/otazky-a-odpovedi-jak-ruske-zpravodajske-sluzby-vyuzivaji-diplomatickeho-kryti-na-ceskem-uzemi>.

5 Hlídacíp.es.org. 2018. „Ministr vnitra i zahraničí Jan Hamáček je oblíbencem čínské tisku.“ Hlídacíp.es.Org, 10. 7. 2018. <https://hlidacipes.org/ministr-vnitra-i-zahranici-jan-hamacek-je-oblibencem-cinskeho-tisku>.

6 Zpěváčková, Barbora. 2019. "Hnutí ANO chce s námi posílit kontakty, hlásá Komunistická strana Číny." Novinky.cz, 15. 11. 2019. <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/hnuti-ano-chce-s-nami-posilit-kontakty-hlasa-komunisticka-strana-ciny-40303664>.

akademiků i studentů. V současné době probíhá bezpečnostní školení českých úředníků.⁷ Vzhledem k autonomii vysokých škol sice nejde o přímá opatření ze strany státu, nicméně zde evidentně selhává Ministerstvo školství v preventivní a osvětové roli. Ministerstvo školství by mělo spolu ve spolupráci s českými bezpečnostními institucemi s Konferencí rektorů zavést funkční systém školení o zpravodajských a bezpečnostních rizicích ve spolupráci s čínskými aktéry.

STÁLÁ HROZBA #5:

Rusko a Čína provádí kybernetickou špionáž proti ČR. Rusko s největší pravděpodobností vykradlo české Ministerstvo zahraničí, přičemž ještě v roce 2019 nebyla komunikační síť této strategické bezpečnostní instituce českého státu bezpečná. Česká diplomacie je opakovaně úspěšně napadána nepřátelskými aktéry. Nejčastější metodou útoku jsou phishingové/spear-phishingové e-maily.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Je selháním vlády, že prozatím nebyla schopna prosadit zákon o kybernetické obraně, aby se stát dokázal bránit. Druhým výrazným selháním vlády je dosavadní neschopnost vyměnit komunikační systém Ministerstva zahraničních věcí, jehož dlouhodobá kompromitace zásadně snižuje bezpečnost a mezinárodní reputaci české diplomacie.

STÁLÁ HROZBA #6:

Snahou českých dezinformátorů je legitimizovat se jako uznávaný společenský proud. Pro-kremelští aktivisté nadále útočí na Ukrajinu, na NATO a hájí lživou ruskou verzi historie.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Přestože český stát identifikoval dezinformační kampaně za jednu z hlavních hrozeb pro svou bezpečnost v rámci Auditů národní bezpečnosti v roce 2016, praktické aktivity státu proti této hrozbě jsou až na výjimky minimální. Ministerstvo zahraniční věcí nebylo navzdory zadání Auditů národní bezpečnosti za čtyři roky schopno vytvořit kapacitu a schopnost organizovat kampaně strategické komunikace. Ministerstvo obrany za čtyři roky nebylo schopno zpracovat strategii boje proti hybridním hrozbám, což by se nyní mělo konečně změnit.⁸

STÁLÁ HROZBA #7:

Čeští pravicoví i levicoví extremisté jsou (naštěstí) natolik neschopní, že zatím nepředstavují významnou hrozbu. České paramilitární skupiny se obávají o svou existenci a lze očekávat utlumení jejich tvrdé činnosti a přesun k tématu branné výchovy.

- Český státní aktér zodpovědný za reakci: Přestože tato hrozba neroste, dává smysl přijmout zákon, který připravilo Ministerstvo vnitra a který by zakázal existenci politicky motivovaných paramilitárních skupin a domobran, které si kladou za cíl útočit proti ústavnímu pořádku ČR a proti demokratickým hodnotám a institucím.

⁷ "Na základě Auditů národní bezpečnosti pokračoval v roce 2019 úspěšný systém školení úředníků státní správy proti vlivovému působení cizí moci organizovaný MV. V roce 2019 prošlo celodenním školením, poskytovaném společně UZSI a BIS na 250 státních úředníků. Interními školeními menšího rozsahu na jednotlivých ministerstvech prošlo několik tisíc státních úředníků. Systém školení bude MV ve spolupráci se zpravodajským i službami dále rozvíjet." (z veřejně dostupného dokumentu "Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku za rok 2019").

⁸ Magdoňová, Jana. 2020. "Náměstek Havránek: Vytvoření strategie pro boj s hybridními hrozbami je teď hlavní prioritou." iROZHLAS, 13. 11. 2020. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jan-havranek-boj-s-hybridnimi-hrozbami_2011131532_ada.

ZÁVĚRY

Jednotlivé závěry formulované analytiky Bezpečnostního centra Evropské hodnoty na základě kurzivou uvedených citací z výroční zprávy BIS za rok 2019.

ZÁVĚR #1:

Hlavní hrozbou pro suverenitu ČR jsou ruské a čínské zpravodajské služby a možnost předání kontroly nad českými strategickými sektory, například telekomunikačními sítěmi páté generace čínským firmám nebo nad stavbou nového jaderného bloku v Dukovanech ruským firmám.

Ruské a čínské zpravodajské služby jsou u nás nejaktivnější.⁹ (..)

Velmi vážnou hrozbu pro bezpečnost ČR představovaly i v roce 2019 nepřátelské aktivity cizí moci. BIS se proto ve zvýšené míře zaměřovala mimo jiné na rizikové aktivity týkající se strategických projektů z oblasti energetiky a informačních a komunikačních technologií. Z pohledu bezpečnosti ČR hodnotí BIS jako nežádoucí zejména potenciální závislost na dodavatelích pocházejících ze zemí, které aktivně působí proti ČR, jejím zájmům nebo jejím spojencům z NATO či EU.

V roce 2019 stát a jím ovládané společnosti zahájily nebo pokračovaly v realizaci několika ekonomicky významných projektů, které zároveň měly silný vztah k bezpečnostním zájmům ČR. Jejich příprava, uskutečnění i samotné dokončení přímo souviselo zejména s některými strategickými bezpečnostními zájmy, mezi které patří např. zajištění energetické bezpečnosti, kybernetické bezpečnosti či posilování konkurenceschopnosti ekonomiky. Nepřímo však s ohledem na svůj ekonomický rozsah a míru, s jakou ovlivňovaly strategické bezpečnostní zájmy, měly vliv i na zajištění životních bezpečnostních zájmů, jako jsou politická nezávislost a suverenita ČR.

Nejvýraznějším rizikem, které bylo společné všem monitorovaným případům, byla možná účast problematických subjektů majících schopnost i motivaci zneužít svého postavení v projektu k dosažení vlastních partikulárních zájmů nebo uskutečnění cílů třetí strany, např. cizí moci, a to v rozporu se zájmy ČR. K naplnění těchto rizik by v závislosti na charakteru projektu mohlo dojít zejména zneužitím přístupu k velkému objemu citlivých informací (osobních, ekonomických, bezpečnostních) či vytvořením závislosti na dodávkách od rizikového dodavatele a následným podmiňováním dokončení projektu ekonomickými, politickými nebo bezpečnostními požadavky. Hrozby mohou v těchto případech vznikat rovněž pokračováním závislosti na dodavateli i po dokončení projektu se všemi typickými důsledky (vendor lock in).

Za problematické lze ve smyslu popsaných rizik považovat především subjekty pocházející ze zemí, kde má státní administrativa možnost prosazovat své zahraničně-politické cíle bez ohledu na ekonomické zájmy tamních společností, a to i soukromých. S popsaným problémem pak úzce souvisí také téma rizikových zahraničních investic a mechanismu na vyhledávání snimi souvisejících bezpečnostních hrozeb. Právě původ investora v zemi s autoritářskými rysy je totiž podobně jako u výše zmíněných projektů jedním z důležitých faktorů ovlivňujících hodnocení rizikovitosti konkrétní investice.

⁹ Text psaný kurzivou v celém dokumentu představuje citace z výroční zprávy BIS za rok 2019.

ZÁVĚR #2:

ČR je terčem ruské, čínské, íránské a severokorejské vojenské technologické špionáže, která se snaží od českých aktérů vyvézt výrobky využitelné pro vojenské cíle těchto diktatur.

„Na rizika spojená s reexporty a využitím reverzního inženýrství poukázaly v září 2019 útoky proti civilní infrastruktuře Saúdské Arábie, mj. i proti ropným zařízením v Abkajk a Churajs. Z analýzy trosk střel použitých k útokům bylo zjištěno, že k útokům byly použity kopie českých motorů sestavené reverzním inženýrstvím, které využívaly některé komponenty originálních motorů. Šetření případu nebylo v roce 2019 uzavřeno.

Konkrétním příkladem využívání komplikovaných reexportních tras pak může být v roce 2019 zveřejněný případ staršího pokusu o vývoz motorů pro tanky a bojová vozidla z ČR do KLDK. BIS zjistila, že severokorejská strana si k vývozu připravila dodavatelskou cestu přes Moldavsko, kde byly v celních deklaracích tankové motory označeny za rybářské motory. V další části transportní cesty se pak deklarovaný obsah zásilky opět měnil a na Ukrajině měly být označeny za motory pro generátory. Obchod zajišťovaly bankovní instituce z několika zemí. Na základě poznatků BIS k vývozu motorů do KLDK nedošlo.

V dalších případech BIS informovala o zájmu o vojenský materiál, zbraně a výbušniny nebo o speciální komponenty využitelné k vývoji a výrobě např. bezpilotních systémů (dronů) ze strany Číny, Ruska a dalších zemí s nestabilním a represivním režimem nebo zemí, ve kterých probíhají ozbrojené konflikty.“

ZÁVĚR #3:

Za řadou ruských zdánlivě nestátních aktivit stojí řídící důstojníci ruských zpravodajských služeb.

„Navzdory častějšímu uplatňování nekonvenčních konceptů v prosazování ruských zájmů zastávají zpravodajské služby v ruských operacích a aktivitách nadále důležitou roli. Dohled a kontrolu ruských zpravodajských důstojníků lze totiž vysledovat nebo dovozovat i v případech, kdy nepřátelskou činnost samotnou vykonávají nestátní entity.“

ZÁVĚR #4:

Ruský stát si v ČR již vybudoval vazby na pátou kolonu v pro-kremelské části ruské diaspory, která na pokyn prosazuje nepřátelské zájmy Ruské federace proti ČR.

„V předchozích letech BIS dlouhodobě registrovala zájem ruského ministerstva zahraničních věcí a důstojníků ruské civilní rozvědky SVR o ovládnutí dění v ruskojazyčné komunitě v Česku, a to zejména skrze podporu prokremelské části diaspory. V roce 2019 ruská státní moc na tomto poli utlumila činnost a podle dostupných poznatků neřídila ani medializovanou agresivní kampaň prokremelské části ruské komunity proti zástupkyni ruské menšiny v Radě vlády pro národnostní menšiny.

Přechod od státem kontrolovaných či řízených aktivit k živelné nátlakové činnosti zapadá do vzorců ruských nekonvenčních praktik: představitel ruské státní moci dá najevo, co si přeje (což může být posíleno souběžnými manipulativními akcemi v informačním prostoru) a proxy aktéři mimo struktury ruské státní moci následně z vlastní iniciativy vykonají aktivity v souladu s předpokládanou vůlí či přáními ruské státní moci. Zásadním psychologickým prvkem je v těchto situacích kolektivní přesvědčení proxy aktérů, že je třeba „něco dělat“.

Scénář, kdy státní moc neprovádí vlastní činnost, zůstává v pozadí a různými cestami (PR, návodná prohlášení, propaganda atp.) volně inspiruje samostatné aktéry k možné akci, považuje BIS za rizikový, a to zvláště pokud by se počet takových iniciativních aktérů, jak z

řad ruskojazyčné komunity, tak z řad českých občanů, v budoucnosti zvyšoval.“

ZÁVĚR #5:

Ruské zpravodajské služby primárně útočí na své oponenty, zatímco cílem čínských vlivových aktivit je uznání legitimacy zájmů KS Číny a budování sítí přísluhovačů.

„Intenzita čínských zpravodajských a vlivových aktivit nikterak nezaostává za ruskými. Klíčový rozdíl je však v tom, že Rusko usiluje o destabilizaci a rozklad svých protihráčů, zatímco čínským cílem je vybudovat sinocentrickou globální komunitu, kde ostatní národy uznají legitimitu čínských zájmů a přiznají Číně respekt, který jí (dle čínského mínění) náleží.“

ZÁVĚR #6:

Nepřátelské ruské zpravodajské aktivity nelze reálně uhlídat, jelikož česká vláda nadále toleruje disproporční počet ruských zpravodajců na českém území pod diplomatickou ochranou.

„Aktivity ruských zpravodajských důstojníků pracujících pod diplomatickým krytím v rámci ruské diplomatické mise se v ČR přirozeně zaměřovaly především na prosazování ruských zahraničně-politických zájmů, na zajišťování pozitivního obrazu Ruska v ČR a na propagaci názorů a postojů Kremlu. Počty příslušníků ruských zpravodajských služeb s diplomatickým krytím zůstávají v ČR již několik let relativně stabilní. Účinné omezení jejich činnosti bylo ale nadále mimořádně obtížné z důvodu dlouhodobé disproporce ve velikosti diplomatických misí ČR a Ruska.“

ZÁVĚR #7:

Proti českým zájmům působí i čínská stranická rozvědky (Oddělení pro mezinárodní styky Ústředního výboru Komunistické strany Číny), s kterými se setkávají například komunisté nebo předseda Poslanecké sněmovny za ANO Radek Vondráček.

„Stranická organizace Oddělení pro mezinárodní styky Ústředního výboru Komunistické strany Číny (OMSÚV) v českém prostředí na jedné straně navazovala oficiální styky, na straně druhé k plnění svých cílů využívala metod zpravodajské práce.“

ZÁVĚR #8:

Čínští zpravodajci do českých médií protlačují pozitivní články o Číně, které jsou v Číně využívány pro vnitročínskou stranickou propagandu vytvářením dojmu vůči čínské populaci, že Česká republika podporuje vládu Komunistické strany Číny. Spolupráci mezi českými a čínskými médii, kterou známe například u českých Literárních novin nebo deníku Právo, zajišťují čínští zpravodajci.

„Šíření pozitivních článků o ČLR mělo za cíl nejen budovat čínským aktivitám nakloněné prostředí a otevírat dveře pro čínskou expanzi, současně ale mělo působit i na čínské čtenáře, jelikož texty bývaly otiskovány v čínských periodikách a prezentovány jako názor českých zavedených médií, potažmo jako stanovisko celé ČR. Spolupráci mezi českými a čínskými médii často zajišťovali příslušníci ZS ČLR. Česká média se tak stávala nástrojem ZS ČLR k šíření čínského vlivu.“

ZÁVĚR #9:

Pozvání českých akademiků a studentů čínskými aktéry do Číny nebo do třetí země často znamená začátek čínské zpravodajské rekrutace.

„Zpravodajské služby ČLR se v roce 2019 intenzivně angažovaly v akademické sféře. V rámci rozvoje spolupráce s ČLR byly vytvářeny projekty na výměnu studentů a vědeckých pracovníků, otevírání společných výzkumných center, na vzájemnou pomoc při vlastním

vědeckém bádání apod. Čeští akademici dostávali četné pozvánky na školení, konference a setkání pořádaná v ČLR, která byla hrazena čínskou stranou. Vzhledem k faktu, že ČLR preferuje uskutečnění zpravodajského kontaktu na svém území, případně ve třetí zemi (tj. nikdy ne v zemi, odkud zájmová osoba pochází), mohou být tyto akce využity k oslovení zájmové osoby ze strany ZS ČLR. Pokud nedojde přímo ke zpravodajskému oslovení, může ČLR zahrnout účast na rozličných platformách spolupráce do svého propagandistického narativu, anebo alespoň využít závazků, které za čínské pohostinství vzniknou.“

ZÁVĚR #10:

Spolupracovat s čínskými akademiky na politických, bezpečnostních, technologických nebo průmyslových tématech znamená odevzdávat své poznatky čínským zpravodajským službám.

„Akademická sféra je obecně citlivým prostorem, který může být pro svou otevřenost předmětem zájmu zpravodajských služeb, stejně jako jiných vlivových aktérů. Vzhledem k politickému uspořádání ČLR a čínským zákonům je hranice svobodného akademického prostředí a státních zájmů značně rozostřená. Odhalit příslušníka ZS ČLR či osoby jednající ve prospěch ZS ČLR pod akademickým krytím je proto velmi obtížné, a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že osoby s vazbou na ZS ČLR obvykle bývají zkušenými badateli zaštitěnými významnými institucemi. Obecně lze konstatovat, že akademici, u nichž existuje podezření z vazeb na ZS ČLR, anebo byly tyto vazby potvrzeny, rozšiřují svoji vědeckou práci o sběr informací v oblastech zájmu ZS ČLR, čili o témata domácí i zahraniční politiky, obranných a silových sborů, technologií, průmyslu, infrastrukturních a energetických projektů aj.“

ZÁVĚR #11:

Rusko a Čína provádí kybernetickou špionáž proti ČR. Rusko s největší pravděpodobností vykradlo české Ministerstvo zahraničí, přičemž ještě v roce 2019 nebyla komunikační síť této strategické bezpečnostní instituce českého státu bezpečná. Česká diplomacie je opakovaně úspěšně napadána nepřátelskými aktéry. Nejčastější metodou útoku jsou phishingové/spear-phishingové e-maily.

„Česká republika byla předmětem zájmu pro aktéry s vazbou na ruskou a čínskou státní moc i v kyberprostoru. V tomto kontextu zaznamenala BIS i v roce 2019 další bezpečnostní incidenty spojené s aktivitami státních či státem podporovaných kyberšpionážních skupin jako jsou Turla, Zebrocy, APT28 nebo APT15.

V roce 2019 navázala BIS na dřívější šetření kompromitace neutajované sítě Ministerstva zahraničních věcí (MZV) kyberšpionážní kampaní, za níž stála skupina pracující ve prospěch cizí moci, s vysokou pravděpodobností Ruské federace.

V průběhu roku byla odhalena pokračující kompromitace zmíněné sítě i malwarem připisovaným kyberšpionážní skupině jiného státního aktéra.

Kybernetické útoky státních aktérů se nevyhnuly ani zastupitelským úřadům ČR v zahraničí. V roce 2019 byly odhaleny dva případy jejich kompromitace. Kromě výše uvedeného se ve druhé polovině roku BIS podílela také na prověřování napadení ICT infrastruktury jedné z českých diplomatických misí při mezinárodní organizaci. Nejméně jedno zařízení bylo na konci roku 2018 kompromitováno v rámci intenzivní celosvětové vlny útoků kyberšpionážní kampaně cizího státního aktéra, s vysokou pravděpodobností opět Ruské federace. K nakažení došlo otevřením textového dokumentu v příloze útočného phishingového e-mailu. Podrobná analýza ukázala, že kompromitované zařízení bylo již v předchozích letech napadeno i malwarem spojeným s kyberšpionážní skupinou jiného státního aktéra.

Nejčastějším způsobem útoků ze strany státních aktérů útočících nejen na české cíle byly

jednoznačně phishingové/spear-phishingové e-maily obsahující kompromitovanou přílohu (např. dokument obsahující makro). Tímto způsobem se útočníci snažili o doručení škodlivého kódu do zařízení uživatele bez jeho významného přičinění. V jednom případě bylo zaznamenáno také využití skrytého prvku přímo v samotném těle phishingového e-mailu, jehož cílem bylo stažení škodlivého kódu z odkazu, který nebyl pro uživatele viditelný.“

ZÁVĚR #12:

Čína v roce 2019 kyberneticky napadla českou firmu Avast.

„V září 2019 získala BIS informaci o průniku pravděpodobně čínské kyberšpionážní skupiny do infrastruktury antivirové společnosti Avast. Na základě podnětu BIS začala firma extenzivně auditovat celou svou vnitřní síť a odhalila závažnou kompromitaci. Spolupráce s BIS umožnila společnosti Avast přijmout rozsáhlá bezpečnostní opatření a v konečném důsledku přispěla k ochraně dat uživatelů.“

ZÁVĚR #13:

Snahou českých dezinformátorů je legitimizovat se jako uznávaný společenský proud. Pro-kremelští aktivisté nadále útočí na Ukrajinu a hájí lživou ruskou verzi historie.

„V roce 2019 pokračovalo šíření manipulativního zpravodajství a dezinformací, jehož důsledkem byla polarizace společnosti, podryvání důvěry v demokratický právní stát a jeho instituce a podpora zájmů cizí moci. Poté, co se v ČR v posledních několika letech vytvořila a etablovala poměrně stabilní dezinformační scéna složená z médií, která se prezentují jako nezávislá či alternativní, jsou stále častěji patrné pokusy jejích protagonistů o očištění od přívlastku „dezinformační“ a legitimizaci jejich názorů skrze tradiční a zavedená média. Tyto aktivity lze interpretovat jako přirozenou součást širšího trendu, který lze popsat jako snahu posunout konspirační teorie, proruské narativy a protizápadní postoje z okraje mediálního spektra do jeho středu.“

„Spektrum činnosti proruských aktivistů, tedy proruský smýšlejících osob, které svými aktivitami vědomě či nevědomě přímo napomáhají cizí moci, se oproti roku 2018 nijak zásadně nezměnilo. Proruští aktivisté stále intenzivně a systematicky vystupovali proti politickému uspořádání ČR a členství v EU a NATO. Témata, která ve veřejném prostoru nastolovali a šířili, se i nadále významně překrývala s agendou prosazovanou Ruskem.“

Ve druhé polovině roku 2019 se dominantním tématem prokremelského spektra stal boj proti záměru vedení Prahy 6 odstranit sochu sovětského maršála I. S. Koněva. Do akcí, které následovaly po zakrytí sochy plachtou a kritice vedení Prahy 6 ze strany ruského velvyslanectví, se zapojilo široké spektrum aktivistů, kteří události využili k vlastní propagaci.

Obdobně jako v předchozích letech probíhaly i v roce 2019 v ČR subverzní aktivity proti Ukrajině řízené orgány ruské státní moci.“

ZÁVĚR #14:

Čeští pravicoví i levicoví extremisté jsou natolik neschopní, že zatím nepředstavují významnou hrozbu.

„Tradiční extremistická uskupení ani v roce 2019 nenašla žádná témata, kolem kterých by mobilizovala své příznivce a veřejnost. Pravicoví a levicoví extremisté proto vzhledem ke své nevýznamnosti nepředstavovali hrozbu ústavnosti ČR. Se stejným závěrem lze hodnotit i působení existujících paramilitárních skupin.“

„Tradiční pravicově i levicově extremistická scéna se již několik let nachází v krizi. Existující

skupiny štěpí a oslabuje vnitřní názorová roztržitost i řada osobních animozit a v důsledku nejsou schopny získávat nové členy ani podporovatele. Aktivity extremistických uskupení stagnují nebo upadají i proto, že extremistům dlouhodobě chybí témata, která by scénu aktivizovala a mobilizovala její příznivce.

Tento stav je mimo jiné důsledkem postupné proměny veřejné debaty a zvýšené tolerance veřejnosti k projevům nenávisti, která umožnila dalším politickým subjektům opanovat prostor, v němž se dříve realizovali extremisté.“

ZÁVĚR #15:

České paramilitární skupiny se rozhádaly a prozatím nejsou významnou hrozbou. Obávají se o svou existenci a lze očekávat utlumení jejich tvrdé činnosti a přesun na téma branné výchovy.

„Charakter aktivit paramilitárních a domobraneckých uskupení se oproti předchozímu období výrazněji nezměnil, a proto v roce 2019 nepředstavovaly reálnou bezprostřední hrozbu. Tento stav souvisel především s neutěšenou situací uvnitř jednotlivých uskupení, která opustili někteří jejich vedoucí představitelé.

Nejvýznamnějším mobilizačním tématem se pro jinak pasivní domobraneckou scénu stalo zveřejnění záměru Ministerstva vnitra (MV) navrhnout právní úpravu, která by zakázala vytváření a organizování ozbrojených paramilitárních skupin. Návrh zamýšlené legislativy zaktivizoval vedení hlavních celostátně působících uskupení a přiměl je koncem roku k prohloubení vzájemné spolupráce. V této souvislosti lze očekávat, že se domobranecké skupiny budou transformovat, aby se vyhnuly případným finančním či jiným postihům. Jednou z variant je například zintenzivnění jejich aktivit na poli branné výchovy.“